

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Lina Andersson Sivula

Lösdrivarlagen, en rättsskandal?

Om lösdrivarlagens tillämpning på homosexuella män i Malmö under 1900-
talets första decennium

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin för examen: Period 1 HT2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och problemformulering	5
1.2.1 Problemformulering	6
1.3 Metod och material	6
1.3.1 Metod	6
1.3.2 Material	6
1.3.3 Avgränsningar	7
1.4 Forskningsläge	8
1.5 Terminologi	9
2 SYNEN PÅ HOMOSEXUALITET	10
2.1 Pontus Wikner	11
2.2 Pressens roll	13
2.2.1 Den stora sedlighetsskandalen, 1906	14
2.2.2 1907 - 1909	15
3 LÖSDRIVARELAGEN	18
3.1 Bakgrund	18
3.2 Lösdrivarelagen, SFS 1885:27	20

4	POLISVÄSENDET I MALMÖ	22
4.1	Nils August Barowiak	23
4.1.1	Tidigt liv	24
4.1.2	Förföljd av Lösdrivarelagen	25
4.1.3	Anklagelser i Malmö	26
4.1.4	På brottets bana	31
4.2	Den homosexuella ligan	32
5	HUR ANVÄNDES LÖSDRIVARELAGEN?	34
6	ANALYS	36
7	SLUTSATS	38
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	39
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	50

Summary

This essay addresses the police in Malmö and their use of SFS 1885:27 during the beginning of the 20th century. This essay shows that said law was not used to systematically harass homosexual males in Malmö.

It does however show the said was used against rule of law and to harass at least some homosexual males. It shows how one male's life was destroyed and that he was sentenced to forced labor several times even though his actions wasn't covered by the necessary prerequisites of the law.

The essay shows what happenings in society, politics etc. that effected the use of different laws against homosexual males. For example the industrial revolution, poverty, urbanisation and political tendencies.

The police in Malmö was in 1911 the first police department in Sweden to prosecute several homosexual males in one case, this was greatly a result of tendencies in the society that are mentioned above.

Sammanfattning

Detta arbete behandlar polismyndigheten i Malmös tillämpning av Lösdriverilagen under 1900-talets första decennium och visar att den inte användes som ett redskap för att systematiskt trakassera homosexuella män.

Däremot påvisas att det är tydligt att lagen använts generellt rättsosäkert och för att trakassera vissa män i Malmö. Arbetet visar på hur en mans liv slogs i spillror och hur han gång på gång dömdes till tvångsarbete trots att han inte uppfyllde lösdrivarlagens rekvisit i första paragrafen.

Arbetet behandlar även olika strömningar i samhället som påverkat rättstillämpningen i Malmö gällande homosexuella män. Exempelvis skandalskriverier, den industriella revolutionen, fattigdom, urbanisering och politiska strömningar.

Den malmötiska polisen var 1911 det första polisväsendet i Sverige att lagföra flera homosexuella män i samma ärende, till stor del som ett resultat av de olika strömningar i samhället som nämnts ovan.

Förord

”Gives för undantagsmänniskor ingen undantagsställning?” frågar Wikner i *Psykologiska självbekännelser*. Inte under den senare delen av 1800-talet och tidigare delen av 1900-talet, kommer detta arbete påvisa.

Detta arbetes tema är ett tema jag brinner innerligt för, jag började mina studier på juristprogrammet för att jag förfärades av orättvisor i samhället och nu avslutas dem mycket passande med ett examensarbete om orättvisor gentemot i samhället utsatta personer.

Jag vill i detta förord tacka min ständige handledare Per Nilsén, utan dig hade jag aldrig tagit mig till sista terminen och detta examensarbete. Jag hade heller aldrig skrivit hälften så intressanta arbeten då dina frågor alltid belyser de delar jag själv helt missat.

Förkortningar

Lösdrivarlagen

SFS 1885:27, Lag angående
lösdrifvares behandling den 12 Juni
1885

MSM

Män som har sex med män

1608 års lag

1734 års lag

Sveriges Rikes Lag Gillad och
antagen på Riksdagen Åhr 1734

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I ett tidigare arbete inom rättshistoria på Juridiska fakulteten där jag undersökte sekelskiftets skandalskriveriers effekt på lagförandet av homosexuella handlingar i Lund kom jag väldigt hastigt över en tidningsartikel från 1910 om en ung man som i Malmö som skulle ha dömts för lösdriveri, enligt artikeln trots att han inte uppfyllde rekvisiten. I artikeln angavs även att han skulle ha särbehandlats negativt på grund av att han var homosexuell. Jag visste redan då att detta var någonting jag ville titta närmre på, jag ville undersöka huruvida det stämde och om detta i sådana fall var vanligt förekommande.¹

Lösdriverifrågan är dock kopplad till fler områden än just rättshistoria, detta arbete är därmed ofrånkomligt en kombination av både rättshistoria, socialhistoria, genusperspektiv och även det individuella ödet av denne unge man.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med detta arbete har varit att undersöka om lösdrivarlagen använts för att kunna straffa homosexuella män i det malmöitiska samhället som inte kunnat straffas på annat sätt, eller åtminstone inte lika enkelt. Arbetet undersöker även vilka strömningar, samtida händelser och sociala eller politiska fenomen som eventuellt påverkat polismyndighetens tillämpning av lagen.

För att kunna ta reda på detta har syftet även varit att förstå hur homosexuella mäns vardag såg ut i Malmö under slutet på 1800-talet och

---

¹ *Ett upprörande fall av förvrängd rättsskipning*. Norrskensflamman. 1910-12-17.

början av 1900-talet. Arbetet kommer även titta på lösdrivarlagens bakgrund för att förstå varför denna lag fanns och vad dess syfte var.

1.2.1 Problemformulering

1. Påverkade tillämpningen av lösdrivarlagen i Malmö homosexuella mäns rättssäkerhet och användes denna skyddslagstiftning som ett redskap för att systematiskt trakassera denna grupp?

2. Om och i så fall hur rättstillämpningen i Malmö gällande homosexuella män har påverkats av sociala strömningar, sekelskiftets skandalskriverier och eventuella personliga agendor hos enskilda tjänstemän?

1.3 Metod och material

1.3.1 Metod

I detta arbete kommer jag mestadels att använda mig av den rättssociologiska metoden. Jag kommer även göra en historisk analys av vald tidsperiod, en empirisk undersökning samt anlägga ett rättshistoriskt perspektiv.

Den rättssociologiska metoden innebär att jag kommer att använda mig av förhållanden i samhället för att belysa hur dessa påverkat rättsbildningen och rättstolkningen. Detta är i sig en empirisk vetenskap som utgår från etablerade källor där man förutsättningslöst tittar på gällande rätt så som den tillämpas oavsett av vad rättskällorna föreskriver.²

1.3.2 Material

I detta arbete använder jag mig av polisprotokoll, tidningsartiklar, statistik, olika arkiv, lagtext, föreskrifter, förordningar och förarbeten.

---

² Maria Nääv och Mauro Zamboni (red.). *Juridisk metodlära*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2019, 209 – 211.

Jag använder även doktrin för att belysa detta, få en bild av Malmö under vald epok samt för att belysa för arbetet behjälpliga fenomen som inte är fokus för arbetet.

1.3.3 Avgränsningar

I detta arbete har jag valt att ha ett lokalt fokus på Malmö dels då den unge mannen (Barowiak, se 4.1) dömdes här för lösdriveri, dels då jag själv är malmöit och har ett genuint intresse för Malmös historia.

Jag har valt att fokusera på tidsepoken då Barowiak dömdes, 1905 – 1910, men även till viss del åren som ledde fram till denna tidsperiod för att få en bättre förståelse för det malmöitiska samhället under denna period samt titta på en utmärkande rättsskandal från 1911 då den ligger väldigt nära i tid och på ett intressant sätt knyter an till arbetets tema.

Då väldigt mycket forskning finns sedan tidigare gällande hur kvinnor påverkades av lösdrivarlagen kommer jag enbart fokusera på män som på något sätt förknippats med homosexualitet.

Övrig lagstiftning som inte är lösdrivarlagen kommer endast belysas översiktligt då denna inte är detta arbetes fokus. Vad gäller rättstillämpningen kommer jag uteslutande att fokusera på polisväsendets roll.

Ursprunglig frågeställning avgränsas något på grund av Covid-19 då samtliga arkiv och bibliotek, som innehar detta arbetes primärkällor, stängt ned för att minska smittspridningen i samhället. På grund av ett högt tryck är väntetiden för att få ut begärda dokument relaterade främst till Barowiak längre än tidsramen för detta arbete vilket gjort att jag till stor del fått förlita mig på sekundärkällor som tidningsartiklar och att via de polisförhör jag har tillgång till bilda mig en uppfattning om eventuella andra domar och förhör.

1.4 Forskningsläge

Johanna Dahl har skrivit arbetet ”Den late, den lösaktige och staten”. Detta arbete är väldigt generellt, jag har inte använt mig av det mer än för inspiration till litteratur på ämnet.³

Hillevi Brandt har skrivit ”Lösdrivaren och lagen”, uppsatsen undersöker lösdriveridiskursen mellan 1885 - 1964. Arbetet har ett diskursteoretiskt perspektiv och behandlar hur diskursen kring lösdrivaren tagit sig uttryck samt utvecklats under denna tid. Inriktningen är skild från inriktningen för detta arbete.⁴

Fanny Björklund har skrivit arbetet ”Han skall såsom lösdrifvare behandlas” där hon tittar på lösdriverilagen, dess motiv och tillämpning samt speciellt dess inverkan på kvinnor under tidsperioden 1885 – 1965.⁵

Jag har själv skrivit ett arbete där jag undersökt skandalskriverierna under samma period och dess effekter på lagförandet av homosexuella handlingar i Lund. Syftet med detta arbete är inte detsamma som syftet för arbetet från VT 2020, det senare behandlade varken lösdrivarlagen eller Malmö. Jag har haft användning av arbetet gällande de fyra skandalskriverier som behandlas i båda dessa arbeten och har enbart använt arbetet som hjälpmedel i att hitta källor gällande dessa.⁶

---

³ Johanna Dahl. *Den late, den lösaktige och staten – En studie av manliga och kvinnliga lösdrivare i Malmö under perioden år 1903 till år 1913*. Examensarbete. Lunds universitet, 2013, 8, 9.

⁴ Hillevi Brandt. *Lösdrivaren och lagen – en diskursanalys av lösdriverilagstiftningen under 1800- och 1900-talet*. Kandidatuppsats. Lunds universitet, 2015, 3, 4.

⁵ Fanny Björklund. *Han skall såsom lösdrifvare behandlas – En analys av 1885 års lösdriverilagstiftning och dess inverkan på kvinnor*. Kandidatuppsats. Lunds universitet, 2017, 5.

⁶ Lina Andersson Sivula. *Sekelskiftets skandalskriverier – Påverkades lagförandet för homosexuella handlingar i Lund?*. Uppsats. Lund: 2020.

”Otaliga är de böcker som behandlar tidsperioden från 1870-talet fram till första världskrigets utbrott” som författaren till *Malmö 1914 – en stad inför språnget till det moderna* så träffande skrev.⁷

1.5 Terminologi

Jag har valt att genomgående använda mig av termen ”Homosexuell” för MSM i detta arbete. Detta är en problematisk term på många vis då heteronormativiteten tvingar fram onödiga motsatser, exempelvis heterosexuell och homosexuell, vilket osynliggör och omöjliggör alternativa och möjliga förhållande.⁸ Många queerforskare anser att detta enbart är begrepp som låser in människor i olika fack och skapar regler för vad som ej får levas ut. Samtliga av dessa begrepp är uttryck för heteronormativiteten. Att vara queer innebär att vägra inordna sig i en identitet samt att förhålla sig kritisk till heteronormativiteten. Kategoriseringen är ett normativt sätt att tänka kring kön och kopplingen till sexualitet.⁹

Ordet ”homosexualitet” användes för första gången på svenska i en översättning av en tysk läkarbok år 1874 vilket innebär att de personer och tidsperioder som behandlas i detta arbete inte kände till detta ord.¹⁰

För att underlätta för läsaren och skapa en enhetlighet i detta arbete har jag trots detta valt att använda ordet ”homosexuell” för att benämna MSM. Det är dock viktigt att vara medveten om att terminologin är problematisk.

---

⁷ Roger Göransson och Göran Larsson (red.). *Malmö 1914 – en stad inför språnget till det moderna*. Malmö: Institutet för studier i Malmös historia och Malmö stad och Mezzo Media AB, 2013, 25.

⁸ Hanna Markusson Winkvist och Svante Norrheim och Jens Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2015, 29.

⁹ Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 32, 33.

¹⁰ *Ibid.*, 113, 114.

2 Synen på homosexualitet

Synen på homosexualitet var allt annat än vidsynt och human i samhället kring det förra sekelskiftet. Detta kapitel kommer översiktligt beskriva synen på homosexualitet under denna period och redogöra för vilka strömningar i samhället som kunnat bidra till denna, med en kort inledande rättshistorisk bakgrund.

1608 års lag kriminaliserade för första gången manliga homosexuella gärningar i en rikstäckande lag. Kriminaliseringen gjordes genom appendixet som var ett tillägg till högmålsplakatet till högmålsbrott, därmed blev påföljden dödsstraff.¹¹

Under 1600- och 1700-talet hade kyrkan ett stort inflytande i det svenska samhället. Sexuella handlingar bedömdes utefter risken för eller möjligheten till avkomma. Exempelvis dömdes andra brott mot naturen som tidelag ut på grund av den fruktade möjligheten till avkomma. Sexuella handlingar mellan människor av samma kön dömdes ut på grund av rädslan för bristen på avkomma. Därav kom dessa brott att klassas som brott mot naturen och sodomi.¹²

I 1734 års lag fanns brottet inte längre med då staten och kyrkan oroade sig för att kriminaliseringen skulle kunna inspirera människor till att begå brottet. Istället användes straffbestämmelsen om tidelag analogt, med dödsstraff som påföljd.¹³

---

¹¹ Christian Häthén. *Stat och straff*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur, 2017, 103, 104; 1608 års lag.

¹² Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 19.

¹³ Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 26, 95; 1734 års lag, 10 kap. 1§. Missgärningsbalken.

I 1864 års strafflag däremot infördes brottet *otukt mot naturen* med ett maxstraff som innebar straffarbete på två år, homosexuella gärningar kunde alltså inte längre straffas med döden enligt lag. Lagen föregicks av en omfattande sedlighetsdebatt i Norden under 1880-talet.¹⁴

Historiker brukar säga att den industriella revolutionen startade runt år 1760. I Sverige började industrialismens effekter däremot kännas av mer tydligt först på 1850-talet. Industrialismens utbredning i samhället ledde till viss del till omvända könsroller i och med att kvinnor började arbeta i städerna även om homofobi fortfarande var markant utbredd.¹⁵ Den sena industrialiseringen i Sverige innebar att jordbrukssamhället levde kvar länge. Detta i sin tur ledde till att urbana homosexuella subkulturer bildades relativt sent. Först under sent 1800-tal blev sådana kända i Sverige. För de homosexuella Malmöborna är det inte otroligt att anta att de åkte över sundet till Köpenhamn för att utnyttja anonymiteten och det kulturella utbudet där.¹⁶

2.1 Pontus Wikner

Pontus Wikner (1837 – 1888) var en svensk filosof som verkade som docent och lektor i filosofi vid Uppsala universitet, då ”Uppsala högre allmänna läroverk” eller ”Uppsala högre läroverk”.¹⁷ År 1884 utnämndes han till professor i filosofi och estetik vid universitetet i Kristiania, idag Oslo.¹⁸

År 1879, med vissa senare tillägg, skrev Wikner *Psykologiska*

---

¹⁴ 1864 års strafflag.

¹⁵ Staffan Hansson. *Den skapande människan – Om människan och tekniken under 5000 år*. Lund: Studentlitteratur, 2002, 311; Arthur Montgomery. *Industrialismens genombrott i Sverige*. Upplaga 2. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1966, 138; Micheline Ishay. *The history of human rights – From ancient times to the globalization era*. London: University of Californian press, 2008, 155.

¹⁶ Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 117.

¹⁷ Wikner skriver själv år 1870 att han är lektor vid ”Uppsala Högre Läroverk” och Torsten S:son Frey skrev år 1970 att Wikner var lektor vid ”Uppsala Högre Allmänna Läroverk”, jmf. Pontus Wikner. *Psykologiska självbekännelser*. Stockholm: Askild & Kärnekull, 1971, 5, 59.

¹⁸ Wikner. *Psykologiska självbekännelser*, 5, 56.

självbekännelser som gavs ut postumt år 1971 i enlighet Wikners önskingar om att skriften inte skulle ges ut förrän hans fru och söner hade gått ur tiden. Denna skrift som handlar om Wikners egna tankar om sina känslor för personer av samma kön har väldigt träffande beskrivits av Lechard Johannesson som en psykologisk primärkälla vilken ger oss en unik inblick i hur det var att leva som homosexuell man under slutet på 1800-talet i Sverige.¹⁹

I boken *Undantagsmänniskor* skriver Jens Rydström om läkaren Anton Nyström som menade att homosexualitet i sig inte var onaturlig utan att homosexuella människor älskar i enlighet med sin natur och hur de skapats och att oavsett om detta beror på en anomali så är deras kärleksliv naturligt för dem. Jens var under 1860-talet en av Wikners studenter som den senare blivit förälskad i. Wikner beskriver i sin dagbok känslorna för Nyström och avslutar stycket med att fråga sig varför han både ”tjusas” och lider av att se honom. ”*Skillnaden mellan Wikners fråga på 1860-talet och Nyströms svar på 1910-talet var att begreppet homosexuell hade skapats för att förklara Wikners känslor.*” skriver Rydström.²⁰ På ett väldigt elegant sätt lyckas Rydström i en enda mening förklara stora delar av Wikners våndor som är så tydliga i hans skrift. Det är inte utan att man undrar om inte väldigt stora delar av Wikners plågor hade kunnat undvikas om han haft ett ord för förklara och förstå sina känslor.

I *Psykologiska självbekännelser* skriver Wikner om sina svårigheter med att förstå sina egna känslor, sitt dåliga samvete över att inte kunna älska sin fru så som han upplever förväntas av honom av samhället men även av honom själv. Wikner är väldigt religiös och troende och skriver mycket om att vara en MSM vilket enligt den mosaiska lagen är en synd. Läsaren slits med Wikner mellan förtvivlan, självförakt och en ilska gentemot denna orättvisa bestämmelse. Han skriver bland annat ”Du Moses, och du Paulus! Vad i

---

¹⁹ Wikner. *Psykologiska självbekännelser*, 87.

²⁰ Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 113, 114.

haven sagt, innebär ett gillande av den lagen, och Eder har sedan hela kristenheten sagt efter. Haven I fått Guds bemyndigande att proklamera denna lags allmängiltighet? *I denna punkt stämmer jag Eder inför Guds dom: jag vädjar från Eder till Gud!*”²¹

Wikner var med största sannolikhet inte ett undantag i hur han kände och upplevde sitt liv som homosexuell man på 1800-talet. Han kallar sig själv för en undantagsmänniska, ironiskt så är hans texter idag ett exempel på huvudregeln för undantagsmänniskor. ”Om några årtusende skall väl ändå mosaismen i kristendomen vara död, och då skall kanske även en präst kunna vara barmhärtig. *Nu vore det orimligt att begära.*” skriver han.²² Det dröjde inte 1000 år innan den förändring Wikner så önskade skedde men i det samhälle Wikner levde under 1800-talet kändes det precis så avlägset.

2.2 Pressens roll

Pressen har kommit att spela en ofantligt stor roll i samhället när det gäller diskussionen kring homosexualitet. Med 1809 års regeringsform infördes ny syn på tryckfrihet som ledde till en ny tryckfrihetsförordning år 1812.²³ Detta ledde till att dagstidningar började komma ut i större skala under 1800-talet och de var helt beroende av försäljningen av lösnummer för att överleva.²⁴

I början av 1900-talet var konkurrensen inom tidningsbranschen i Malmö otroligt hård. 85 tidningar hade startats mellan 1900 och 1914 och år 1914 gavs drygt 30 tidningar och tidskrifter ut vilket innebär att de andra 71 tidningarna inte överlevt.²⁵ Detta ledde till att tidningarna kring sekelskiftet skrev väldigt skandaliserande för att få sålt så många lösnummer som möjligt. Under 1900-talets första decennium började den svenska pressen

---

²¹ Wikner. *Psykologiska självbekännelser*, 48.

²² *Ibid.*, 59.

²³ 1809 års regeringsform; 1812 års tryckfrihetsförordning.

²⁴ Kjell Åke Modéer. *Historiska rättskällor i konflikt – En introduktion i rätts historia*. Stockholm: Kjell Å Modéer & Santérus Förlag, 2010, 136.

²⁵ Göransson och Larsson (red.). *Malmö 1914 – en stad inför språnget till det moderna*, 97.

trycka skandaliserande följetonger om olika homosexuella män som blivit påkomna.

Före 1905 var detta fenomen inte lika vanligt, när Oscar Wilde åtalades för sodomi år 1895 publicerades lite drygt 400 artiklar i svensk press. Wilde hade åtalat en annan person för förtal då denne omnämnt Wilde som sodomist. Den andre personen kunde dock bevisa sina påståenden och Wilde blev åtalad och dömd.²⁶

År 1902 användes för första gången ordet *homosexualitet* i svensk press. Kanonkungen Krupp, Tysklands rikaste man, anklagades i pressen för att ägna sig åt homosexuella handlingar. I hela Europa skrev tidningar om denna skandal och porträtteringen av historien med Krupp skrevs på ett sensationslystet sätt där läsarna kunde följa händelserna i följetänger. Offret för dessa skandalskriverier, Krupp, tog sitt liv.²⁷

Pressens skildring av Krupp-skandalen blev starten för det som kommit att bli känt som sekelskiftets skandalskriverier. Här nedan följer en redogörelse för de skandalskriverier som Malmös invånare kunde följa mellan 1905 och 1910 och som med stor sannolikhet haft en stor inverkan på klimatet för homosexuella män i Malmö.

2.2.1 Den stora sedlighetsskandalen, 1906

Det som kom att bli känt som den stora sedlighetsskandalen i Köpenhamn började med att fem män misstänktes för manlig homosexuell prostitution. Pressen fick dock nys om detta och började rapportera väldigt mycket om det. När sedan en känd skådespelare arresterades misstänkt för att ha handlat

---

²⁶ *Utrikes. En skandalös process.* Bohusläns Annonsblad. 1895-04-19; Lina Andersson Sivula. *Sekelskiftets skandalskriverier – Påverkades lagförandet för homosexuella handlingar i Lund?*. Uppsats. Lund: 2020, 13.

²⁷ Andersson Sivula. *Sekelskiftets skandalskriverier – Påverkades lagförandet för homosexuella handlingar i Lund?*, 14; *Krupp på Capri. En skandal.* Social-demokraten. 1902-11-17; *Jorden rundt – Krupp på Capri. En skandal.* Östgöten, Östergötlands allmänna Nyhets- och annonsblad. 1902-11-21; *Grenna Nya Tidning.* 1902-12-24; *Utrikes – Kanonkungen Krupp död.* Uppsala Nya Tidning. 1902-11-24.

med homosexuell prostitution angav han en högt ansedd tandläkare, Emil Aae, som homosexuell var den skandaliserande pressen ett faktum. Sju personer dömdes i fallet och tandläkaren fick det längsta straffet med två års förbättringsarbete.

Det fanns de som hävdade att Danmarks justitieminister Peter Adler Alberti för att skifta fokus från egna ifrågasatta transaktioner valde att med hjälp av straffdomstolens bedömare Julius Wilcke skapa denna skandal för att avleda pressens uppmärksamhet. Det som följde var en period med många arresteringar och förhör där de som förhördes angav andra för att försöka rädda sig själva. Många homosexuella valde att fly utomlands eller ta livet av sig för att slippa bli avslöjade som homosexuella.

När skandalen började dö ut skiftades fokus återigen mot Alberti som visade sig ha lurat den danska staten på 15 miljoner danska kronor. Han fick åtta års fängelse och hela regeringen fick avgå.²⁸

I den stora moralskandalen spelade Köpenhamns dagstidningar en avgörande roll för att homosexualitet skulle börja diskuteras. Även om många var förfärade över det omoraliska levernet så var där också röster som höjdes mot förföljelsen av homosexuella. Även svenska tidningar rapporterade om skandalen och det kan definitivt antas att skandalen påverkat den malmöitiska polisen.²⁹

2.2.2 1907 - 1909

År 1907 drog ett ärekränkingsmål i Tyskland igång där författaren och skriftställaren Adolf Brandt beskyllde rikskansler furste von Bülow för homosexualitet i en av sina artiklar. Detta fick stor uppmärksamhet i pressen

---

²⁸ Bert Svalebölle. *Den stora moralskandalen (1906)*. Gay Magz.

²⁹ *Grannlanden. Sedlighetsskandalen i Köpenhamn*. Engelholms tidning. 1906-11-30, 20; *Sedlighetsskandalen i Köpenhamn*. Arbetarbladet, 1906-11-28; Kerstin Martinsdotter (red.). *Med Malmö i minnet – Malmö stadsarkiv 100 år*. Malmö: Malmö stadsarkiv, 2003, 169.

som bidrog till att skandalisera situationen. Von Bülow var redan innan detta mål väldigt omskriven då han var aktiv inom politiken i Tyskland. Innan denna skandal briserade hade 368 artiklar publicerats om honom i svensk press bara år 1907. Brandt hade påstått att von Bülow umgåtts intimt med personer i Kejsare Wilhelm II:s och furste Eulenburgs krets. Eulenburg själv vittnade under ed i rättegången och intygade att varken han själv, eller von Bülow såvitt han visste hyste några abnorma böjelser. Målet slutade med att Brandt fick fängelse.³⁰

Bülow – Brandt – målet blev starten på en följetong med samma huvudrollsinnehavare som sträckte sig över flera år där tusentals artiklar publicerades i den svenska pressen och kunde följas av befolkningen i de svenska samhällena.

Mellan år 1907 och år 1909 pågick ett ärekränkingsmål mellan Harden och Moltke. Harden var redaktör för och utgivare av en tysk tidning som i flera artiklar anklagat både greve Moltke och furste Eulenburg för homosexualitet. Moltke stämde Harden och rättegången som fick enorm uppmärksamhet i den svenska pressen inleddes i slutet på 1907. Målet avgjordes och överklagades flera gånger om där det efter varje nytt överklagande tog en ny vändning och fick en ny utgång. I maj 1909 avgjordes målet slutgiltigt till Moltkes fördel och Harden dömdes till böter.³¹

Under 1908 kunde dagstidningarnas läsare i Sverige följa rättegången mot greve och furste Eulenburg som var diplomat och rådgivare till kejsaren. Han hade figurerat som vittne i båda målen här ovan. År 1908 häktades han

---

³⁰ *Utlandet. Ärekränkingsmålet furst von Bülow – Brandt.* Svenska Dagbladet. 1907-11-03, 3; *Den stora, vida världen.* Jämtlandsposten. 1907-11-08, 12; Göteborgs Aftonblad 1907-11-04; Sökning ”Bulow” 1907-01-01 – 1907-10-31. Kungliga biblioteket.

³¹ *Utrikes.* Tidningen Kalmar. 1907-11-02; *Bref från Berlin. Affären Eulenburg-Moltke - Harden.* Aftonbladet 1907-06-26; *Processen Moltke – Harden.* Dagens Nyheter. 1907-10-26; *Dom i Moltke- Harden processen.* Göteborgs Aftonblad. 1907-10-29; *Utlandet. Svenska Dagbladet.* 1908-01-04; *Krönika. Moltke-Harden processen.* Dagens Nyheter. 1908-05-24; *Moltke mot Harden än en gång.* Stockholmstidningen. 1909-04-21.

misstänkt för mened då han under ed intygat att han själv inte begått brottet otukt mot naturen eller sodomi. I och med Eulenburgs häktning gick följetongerna från att ha varit återkommande kolumner i dagstidningarna till att bli förstasidesnyheter. Rättegången kunde aldrig få ett slut då den på grund av Eulenburgs sviktande hälsa var tvungen att bli uppskjuten, år 1921 avled Eulenburg.³²

Under 2 år kunde den svenska pressens läsare följa målen om Bülow, Brandt, Moltke, Harden och Eulenburg som blev till skandalös underhållning. Det är intressant att notera hur homosexualiteten omskrevs. Termer som ”sensationsdramer” och ”snuskiga nyheter” användes. Tidningen *Svenska Dagbladet* skrev år 1908 att det vore ”bättre för alla om den homosexuelle mannen som bedrivit snuskigheter dog och besparade alla tiden en ny rättegång” skulle ta.³³ Självklart hade den här typen av skrivelser en inverkan på läsarna. I stort bidrog dessa skrivelser till en ny våg av moralpanik och ett hårdare samhälle för homosexuella män.

Skrivelserna förde dock inte enbart med sig negativa effekter. De bidrog även till spridandet av information och diskussioner om fenomenet homosexualitet i det svenska samhället. År 1907 publicerade *Dagens Nyheter* en artikel som förespråkade avkriminalisering av homosexualitet.³⁴

---

³² *Eulenburg-skandalen*. Göteborgs Aftonblad. 1908-05-09; *En rättegång öfver en död man*. Svenska Dagbladet. 1908-07-01; *Furst Philipp av Eulenburg avliden*. Dagens Nyheter. 1921-09-20.

³³ 1908-05-09; *En rättegång öfver en död man*. Svenska Dagbladet.

³⁴ *Homosexualitet och straffrätt*. Dagens Nyheter. 1907-01-26; Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 116.

3 Lösdrivarelagen

3.1 Bakgrund

Ståndssamhället avskaffades under 1800-talet och ersattes av ett samhälle baserat på klass samtidigt som en tvåkammarriksdag infördes 1866. Nu skulle juridiska rättigheter fördelas baserat på inkomst, egendom och kön istället för stånd. Detta ledde delvis till nya normer och ideal där idén om kärnfamiljen förstärktes tillsammans med de biologiska könen roller.³⁵

Under 1800-talet upplevde Sverige en kraftig befolkningsökning vilket ledde till sociala problem då ökningen främst skedde inom de lägre samhällsklasserna. Detta ledde till ett överskott på arbetskraft, speciellt i städerna i och med urbaniseringen då många arbeten och villiga arbetare med dem flyttade till städerna.³⁶

Den snabbaste ökningen i Sveriges historia skedde mellan år 1815 och 1860 då Sveriges befolkning steg från 2,45 miljoner invånare till ca 4 miljoner invånare, en ökning på 60%. Om man tittar på åren 1810 till 1910 så ökade Sveriges befolkning från 2,38 miljoner invånare år 1810 till 5,52 miljoner invånare år 1910. I Malmö var invånarantalet 5 796 år 1810, 18 919 år 1860 och 83 373 år 1910.³⁷

Några anledningar till den kraftiga befolkningsökningen generellt i Sverige var den kraftigt sjunkande barnadödlighet vilket bland annat berodde på obligatorisk smittkoppsvaccination och potatisodlingar för de fattigaste samt

---

³⁵ Markusson Winkvist och Norrheim och Rydström. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*, 18; Göran Inger. *Svensk rättshistoria*. Upplaga 5. Malmö: Liber, 2011, 203, 204.

³⁶ Elsa Trolle Önnfors. *Luffare, tiggare, glädjeflickor och nasare. Om lösdrivarelagstiftningen i Sverige från medeltiden till folkhemmet*. Från Schlyters lustgård: *rättshistoriska uppsatser*. Lund: Corpus Iuris 2001, 29 – 31.

³⁷ Statistiska centralbyrån. *Historisk statistik för Sverige Del I. Befolkning. 1720 – 1967*. Upplaga 2. Stockholm: AB Allmänna Förlaget, 1969, 44, 47, 61, 64.

långvarig fred. Av alla barn som fötts levande år 1810 dog 19,27% under sitt första levnadsår, år 1860 låg barnadödligheten på 12,38% och år 1910 på 7,51%.³⁸

Befolkningsökningen i Malmö berodde även på den pågående urbaniseringen där, speciellt yngre, personer flyttade in till staden med en förhoppning om att hitta arbete. Folkmängden i Malmö hade ökat med 103% mellan år 1865 och år 1885 medan andelen invånare som räknades som fattiga ökat med hela 221%.³⁹ Fattigdomen och arbetslösheten förde med sig sociala problem som ansågs ”utgöra ett hot mot samhällets stabilitet och ekonomiska utveckling”. Under missväxtåren 1867 – 1869 ökade fattigvårdsutgifterna i Sverige kraftigt vilket ledde till både kritik och missnöje. Detta i sin tur ledde till att en restriktiv fattigvårdslag kom till genom 1871 års Fattigvårdförordning. Under denna period fick även socialismen ett uppsving i samhället och år 1865 gav den malmöitiska rådmannen Nils Herman Quiding under *Slutlikvid med Sveriges lag*. Han skrev om ett utopiskt klasslöst samhälle där total jämställdhet mellan könen rådde och ingen privat äganderätt existerade.⁴⁰

1870-talet var generellt en bra tid för industrin i Malmö som utvecklades med många nya fabriker och företag, i takt med den växande befolkningen var det dock även en tid av växande sociala problem. Under 1880-talet gick en våg av konkurser genom Malmö med från i genomsnitt 14 per 10 000 under decenniets första del till 24,3 per 10 000 år 1886. Med många personer som förlorade sina arbeten ökade även tiggandet. År 1885 kom så Lösdriverilagen och år 1888 kände Fattigvårdsstyrelsen sig tvungna att

---

³⁸ Inger. *Svensk rättshistoria*, 204; Statistiska centralbyrån. *Historisk statistik för Sverige Del 1. Befolkning. 1720 – 1967*, 93, 95, 97.

³⁹ Bjurling (red.). *Malmö stads historia D. 4 1870 – 1914*, 170, 245.

⁴⁰ Kjell Åke Modéer. *Juristernas nära förflutna – Rättskulturer i förändring*. Stockholm: Kjell Å Modéer & Santérus Förlag, 2009, 66; Jonas Olofsson. *Arbetslöshetsfrågan i historisk belysning – En diskussion om arbetslöshet och social politik i Sverige 1830 – 1920*. Lund: Lund University Press, 1996, 221.

informera Malmös invånare om att tiggare anses och behandlas som lösdrivare och kan dömas till upp till tre års tvångsarbete.⁴¹

Den ökande arbetslösheten under 1890-talet ledde till ett ökat tiggande. Många fattiga personer valde att hellre fråga privata personer i samhället framför att vända sig till fattigvården som både registrerade dem och kunde auktionera bort vården av deras barn till lägstbjudande. Ökningen av arbetslösa personer bestod främst av inflyttade yngre personer som tillhörde kroppsarbetarklassen.⁴²

1900-talets första decennium var svåra år för många av Malmös invånare mycket på grund av 1901-års kris, 1902-års politiska strejk, 1907 års omfattande kris i byggbranschen och 1909-års storstrejk. Detta ledde till depression och ett ökat antal fattiga personer i avsaknad av arbete.⁴³

3.2 Lösdrivarlagen, SFS 1885:27

Lösdrivarlagen som kom år 1885 ersatte *Kongl. Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer af 29 Maj 1846*.

Tanken var att bestämmelserna skulle förenklas och mildras men lagen hade föregåtts av häftiga diskussioner. I samhället kunde två olika synsätt på de fattiga undre klasserna uttydas. Antingen tyckte man att samhället skulle utöva sträng överstatlig uppsikt och i vissa fall tvångsåtgärder eller så tyckte man ville man se en ökad individuell frihet kombinerat med självhjälp. Många ansåg att den växande arbetslösheten och fattigdomens sociala problem utgjorde ett hot mot samhällets stabilitet och ekonomiska utveckling. ”Därtill visade lösdrifvarna sin samhällsfarlighet” kan man läsa i

---

⁴¹ Oscar Bjurling (red.). *Malmö stads historia D. 4 1870 – 1914*. Malmö: Malmö stad, 1985, 45, 170; SFS 1885:27; *Kungörelse*. Sydsvenska Dagbladet. 1988-02-20, framsida.

⁴² Bjurling (red.). *Malmö stads historia D. 4 1870 – 1914*, 247, 261; Inger. *Svensk rättshistoria*, 273.

⁴³ *Ibid.*, 331, 344.

utredningen från 1929. Termen *lösdrivare* eller *lösdrifvare* dök inte upp i svensk lagstiftning förrän på 1800-talet.⁴⁴

Lösdrivarlagen gäller som framgår av första paragrafens första stycke var och en som ”*sysslolös stryker omkring från ort till annan utan medel för sitt uppehälle [...] där ej omständigheterna ådalägga, att han söker arbete*”.

Enligt andra paragrafen kan även förfallna personer som ”*utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant lefnadssätt, att våda däraf uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet*”⁴⁵

Rekvisiten som ställs upp är alltså enligt första stycket att personen **1)** behöver vara sysslolös eller arbetslös, **2)** stryka omkring mellan orter för sitt uppehälle, och **3)** att det inte kan visas att personen söker arbete. Att den som söker arbete inte kan omfattas av lösdrivarlagen framgår även av anmärkningen till första paragrafen.⁴⁶

Rekvisiten som ställs upp enligt andra stycket är att personen **1)** ska sakna medel till sitt uppehälle, **2)** underlåta att försöka försörja sig på ärlig väg, och **3)** samtidigt leva på ett sådant sätt att hen orsakar fara för allmän säkerhet, ordning och sedlighet. Dessa rekvisit är kumulativa, vilket innebär att samtliga ska vara uppfyllda.

Lösdrivarlagen är inte tvingande utan gav polisen rätten att ingripa, lösdrivandet var inte kriminaliserat och tvångsarbetet var inte heller ett straff. Lagen skulle vara till för att hjälpa lösdrivaren och samtidigt skydda samhället från människor som levde sina liv på ett för samhället skadligt sätt.⁴⁷

---

⁴⁴ Jonas Olofsson. *Arbetslöshetsfrågan i historisk belysning – En diskussion om arbetslöshet och social politik i Sverige 1830 – 1920*. Lund: Lund University Press, 1996, 221; SOU 1929:9, 82; SOU 1949:4 s. 35.

⁴⁵ SFS 1885:27. 1, 2st. 1§.

⁴⁶ SFS 1885:27. Anm. 1§.

⁴⁷ SFS 1885:27. 1st. 1§; SOU 1949: 4.

4 Polisväsendet i Malmö

För polisväsendet i Malmö verkade polismästaren som chef för verksamheten under den tidsperiod som detta arbete behandlar, polisen var indelad i detektiva polisen och ordningspolisen. Poliskammaren var den instans som dömde eventuella lösdrivare.⁴⁸

I Nådigt brev av den 30 januari 1873 angående förändrad organisation av Malmö stads rådstuvurätt och magistrat m. m. fastställde kungl. maj:t stadsfullmäktiges beslut från den 17 juni 1872 om att förflytta domsrätten i polismål till en poliskammare utan bisittare vid polismästarens sida. Arbetet skulle fördelas på tre avdelningar och den tredje avdelningen var polisdomstolen som skulle höra vissa mål av lindrigare art.⁴⁹

I brevet från den 30 januari 1873 hade tydliga föreskrifter gällande polismål lämnats, och av dessa framgår att alla befogenheter gällande allmän ordning, säkerhet, sundhet och sedlighet som tidigare varit magistratens nu istället skulle vara polismästaren. Polismästaren blev med andra ord ensam polismyndighet i det malmöitiska samhället. 1873 utnämndes Philip Wester som Malmös första polismästare och rådman.⁵⁰

Olika brister inom olika områden hos polismästaren ledde till att Wester när dessa påpekats föreslog inrättandet av en poliskammare. Ett tidigare sådant förslag hade inte fått bifall på grund av att kungl. maj:t ansåg det vara olämpligt att polismästaren ensam skulle döma i mål i vilka han själv förordnat åtal. Wester tyckte av olika anledningar inte att detta hinder behövde tas i beaktande. Den kungl. maj:t ansåg förvisso att förslaget med en poliskammare i sig var bra, dock tyckte de fortsatt inte att polismästaren skulle vara magistratsledamot i poliskammaren på grund av att detta skulle

---

⁴⁸ Richard Hansen. *Malmö polis 1874 ¼ 1949: en minnesskrift vid 75-årsjubileet*. Malmö: Allhem, 1949, 33 f.f.

⁴⁹ Hansen. *Malmö polis 1874 ¼ 1949: en minnesskrift vid 75-årsjubileet*, 31.

⁵⁰ *Ibid.*, 33, 39, 40.

leda till att polismästaren till viss del både skulle få rollen av åklagare och domare. De kom därför fram till att Westers idé var bra men att Wester själv inte kunde inneha rollen som magistratsledamot utan att den skulle delas från polismästarens. Detta skulle innebära färre arbetsuppgifter och därmed även en lägre lön för Wester, vilket han inte alls ville gå med på. Wester blev därför befordrad till en post som häradshövding i Aspelands och Hanbörds härads domsaga.⁵¹

Detta ledde till att beslut om att en poliskammare skulle inrättas togs 1888. Det beslutades även att polismästaren trots allt skulle ha en fördragande roll och beslutanderätt i magistraten gällande polisärende och ärende som gällde ordningen i staden. Som en parentes kan nämnas att polismästarens lön höjdes.⁵²

Hårleman föreslog att polismästaren skulle befrias fr domarrollen och upphöra vara ledamot av magistraten. Förslaget godkändes i stadsfullmäktige i februari 1909 och fastställdes i kungligt brev den 21 oktober 1910. 3 e jan 1911 fick Malmö sin 1a polisdomare.⁵³

4.1 Nils August Barowiak

Nils August Barowiak (hädanefter *Barowiak* eller *Nils August*) var en man som år 1909 blev dömd för lösdriveri i Malmö. Som kommer visas nedan dömdes han trots att han inte var i avsaknad av medel. Det finns omständigheter som tyder på att Barowiak kan ha varit homosexuell och att detta kan ha påverkat hanteringen av hans ärende. För att kunna få en helhetsbild av Barowiaks ärende kommer denna del av arbetet även behandla hans bakgrund samt liv före och efter lösdrivardomen i Malmö. Vi kommer även kort titta på vissa andra personer som Barowiak kom i kontakt med i den mån som det kan vara av intresse för detta arbete.

---

⁵¹ Ibid., 42 – 45.

⁵² 46

⁵³ 52

Nils Augusts efternamn har stavats olika i princip varje instans och tidning som antecknat hans namn. Jag kommer därför konsekvent använda mig av den stavning som står antecknad i Födelseboken; ”Barowiak”.⁵⁴

4.1.1 Tidigt liv

Barowiak föddes inom äktenskapet i Stockholm den 19 augusti år 1889. Hans föräldrar var barberaren Oscar Wilhelm August Barowiak, född år 1864, och Hilma Katarina Barowiak, f.d. Sandin, född år 1859. Barowiak var det andra av fyra barn, hans äldre bror Oscar Wilhelm Barowiak föddes år 1887. Hans yngre bror Sven Martin Barowiak föddes år 1890 och Frans Olof Birger Barowiak föddes år 1894.⁵⁵

Tidigt på morgonen den 05 mars 1903 avled Nils Augusts pappa och efterlämnade sin fru och sina fyra barn. Någon gång mellan faderns död och den 16 december 1909 avled även Barowiaks mamma.⁵⁶

Barowiak bodde hos sina föräldrar fram tills att han konfirmerades vid 15 års ålder. Det vi vet om Barowiaks utbildning under denna period är att han var godkänd inom kristendomskunskap. Han gick som barberarlärling hos barberaren Nylund från sin konfirmation till juli 1904.⁵⁷

---

⁵⁴ Riksarkivet. Statistiska Centralbyråns arkiv. *Utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböcker 1860 - 1949*, SE/RA/420401/01/H 1 AA/942 (1989), bild-id: A0037298_00026; Riksarkivet.

⁵⁵ Riksarkivet. Statistiska Centralbyråns arkiv. *Utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböcker 1860 - 1949*, SE/RA/420401/01/H 1 AA/942 (1989), bild-id: A0037298_00026; Stockholms stad. *Folkräkning 1900 - Hedvig Eleonora församling rote 9*. 1900, bild-id: Folk_001009-329.

⁵⁶ *Döde*. Dagens Nyheter. 1903-03-07, framsida; Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277a.

⁵⁷ Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277a; Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277b.

4.1.2 Förföljd av Lösdrivarelagen

I juli 1904 reste Barowiak till Hamburg men då han inte kunde hitta arbete återvände han till Stockholm igen i oktober 1904. Han fick i samma månad arbete på Saxenbergs raksalong i Stockholm där han arbetade fram till våren 1906.

Den 13 november 1905 häktades Barowiak för lösdriveri trots att han hade en fast anställning och medel till sin försörjning. Han hölls häktad i 18 dagar innan han släpptes med en varning. Med tanke på att Barowiak dels hade en fast anställning, dels varken var straffad eller varnad för lösdriveri sedan tidigare är detta högst anmärkningsvärt. Enligt lösdrivarlagen kan den som anses utöva lösdriveri anhållas, förhöras och varnas om han uppfyller rekvisiten för att klassas som lösdrivare. För att uppfylla dessa rekvisit behöver personen 1) vara sysslolös, 2) stryka omkring mellan orter, och 3) sakna medel till sitt uppehälle. Alternativt behöver personen 1) sakna medel till sitt uppehälle, 2) underlåta att försöka försörja sig på ärlig väg, och 3) samtidigt leva på ett sådant sätt att hen orsakar fara för allmän säkerhet, ordning och sedlighet. Vidare kan en person endast häktas för lösdriveri om hen antingen 1) underlåtit att uppge sina personuppgifter vid anhållande, eller 2) under de senaste två åren dömts alternativt varnats för lösdriveri. Barowiak uppfyllde varken rekvisiten för att räknas som lösdrivare eller rekvisiten för att som lösdrivare kunna häktas.⁵⁸

Strax efter att Barowiak avslutat sin anställning hos Saxenbergs häktades han den 04 april 1906 återigen för lösdriveri. Då han nu saknade arbete och hade en varning sedan tidigare kunde han dömas för lösdriveri. Den 09 april 1906 dömdes Barowiak till sex månaders tvångsarbete för lösdriveri.

Samma månad som Barowiak frigavs (oktober) skaffade han arbete som kypare på Operakällaren där han arbetade till april 1907. Dagar efter att

---

⁵⁸ Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277a; SFS 1885:27.

Barowiak avslutat sin anställning på Operakällaren, den 16 april 1907, fick han en ny varning för lösdriveri. I juli 1907 resten han till Berlin där han arbetade som kypare på restaurangen Viktoria, i mitten på november återvände Barowiak sedan till Stockholm. Två dagar efter hans ankomst till Stockholm häktades han misstänkt för att ha utpressat en framstående tjänsteman genom att osanningsenligt ha påstått att han haft en sexuell förbindelse med denne, han var misstänkt för att ha krävt 10 kronor för att inte smutskasta tjänstemannen med denna information. Den detektiva polisen menade att Barowiak var ledaren för en homosexuell liga i Stockholm som gav sig på framstående män i samhället. Enligt deras anteckningar ska han ha skött detta brevlades från Berlin. Breven som han ska ha sänt presenterades som bevis men dessa var inte skrivna i Barowiaks handstil och de var undertecknade med ett annat namn än Barowiaks. Bevisen räckte inte för att leda till åtal, istället dömdes Barowiak till ett år och sex månaders tvångsarbete trots att han hade medel till sin försörjning.

Den 13 juni 1909 frigavs Barowiak, han reste omgående efter detta till Berlin. Väl där arbetade han på restaurangen Skandinav samtidigt som han arbetade på hotellet Fönix och sparade enligt egen utsago så mycket pengar han kunde till framtiden. I oktober 1909 resten Barowiak tillbaka hem till Stockholm via Lybeck, i Stockholm bodde han enligt egen utsago hos sin moster. Efter detta besök reste han via Linköping och Göteborg till Malmö där han anlände den 06 december 1909.⁵⁹

4.1.3 Anklagelser i Malmö

Exakt tio dagar efter sitt anländande i Malmö häktades Barowiak för lösdriveri.

Enligt protokollet från den detektiva polisen anhölls Barowiak 01.20 natten mellan den 11 och 12 december 1909 på grund av fylleri och

---

⁵⁹ Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277a.

förargelseväckande beteende. Han ska då ha varit i avsaknad av bostad och arbete samt innehaft en stor summa pengar som polisen direkt antog att han förvärvat på oärligt sätt. Barowiak ska därför ha överlämnats av inspektionskonstaplarna A. Berg och Lindh till detektiva polisen. Enligt Aftonbladet och advokat Vilhelm Hellberg gick anhållandet och häktandet dock till annorlunda. Barowiak ska ha spårats upp av polisen den 10 december, vilket ska ha lett till att han förlorade sin anställning i Malmö och sedermera ska han ha häktats för lösdriveri den 16 december. Jag har inte kunnat hitta någon säker källa på vad som stämmer gällande hur detta gick till, jag kan dock konstatera att Barowiak - till skillnad från samtliga andra män som anhölls för fylleri och förargelseväckande beteende samt dömdes för lösdriveri år 1909 – aldrig dömdes för fylleri och förargelseväckande beteende.⁶⁰

Vad dock både den detektiva polisen, Barowiak och Hellberg är ense om är att Barowiak vid sitt anhållande hade 430 svenska kronor och 50 öre samt 336 tyska mark och 32 pfennige, vilket skulle motsvara någonstans mellan 38 000 och 45 000 svenska kronor idag. Barowiak saknade med andra ord definitivt inte medel till sitt uppehälle.⁶¹

Enligt protokollet från den detektiva polisen ska två förhör ha hållits, i ett av dessa ska Barowiak ha haft svårt att redogöra för hur han kunnat ha kvar så stor del av sina intjänade pengar två månader efter att han avslutat sina anställningar. Enligt Barowiak var detta möjligt då han simultant innehaft två olika anställningar i Berlin och under sitt i Stockholm besök hållit kostnaderna nere genom att bo hos sin moster. Polisen i Stockholm ska dock enligt protokollet ha kunnat bevisa att detta inte stämmer, utan att han endast ska ha bott en del av perioden hos sin moster. Exakt hur de kunnat bevisa detta framgår inte. Enligt protokollet lät Barowiak ”förstå, att han

---

⁶⁰ *Ett upprörande fall av förvrängd rättsskipning. Norrskensflamman. 1910-12-17; En resningsbegäran och en anmälan till J.O. Aftonbladet. 1910-12-14; Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. Lösdrivareprotokoll med register. SE/MSA/00453/A/A 3/12, 1909.*

⁶¹ Historicalstatistics.org - Portal for Historical Statistics; Jmf. SFS 1885:27, 1§.

tillhandagått homosexuellt anlagda personer, och att han därpå inhöstat betydligt med pengar”. Den detektiva polisen skriver vidare att de lämnar uppgifterna om att han skulle ha haft anställningar i Berlin utan avseende då han ”ej kunnat lämna upplysning om hvilket namn han uppträtt under där” följt av ett antagande om att detta ska bero på att Barowiak visste att han skulle ertappas med att fara med osanning och visst inte arbetat i Berlin. På sista sidan i samma polisrapport anges vilka arbetsgivare Barowiak hade när han arbetade i Berlin. Barowiak namnger även personen han ska ha tillhandahållit homosexuella tjänster åt samt var denna individ kunde anträffas.⁶²

2,5 av 6 sidor i protokollet hänges åt en beskrivning av hur Barowiak skulle vara ledaren för en liga av ”pederaster” och ”yrkesbögar” i Stockholm som hänsynslöst utpressat respektabla män med hot om att sprida falska skandaliserande historier om att dessa oskyldiga män skulle ha hängett sig åt sedlighetsbrott av homosexuell natur. Ett helt stycke ägnas åt att beskriva hur dessa stackars offers liv förstörts både ekonomiskt och genom oro, det beskrivs även hur lätt det är att tänka sig att sådana respektabla män i en så fruktansvärt utsatt situation kan drivas till både brottsliga handlingar och till att ta sina liv. Anmärkas kan att inga rapporter om utpressade män som tagit sina liv under denna period finns, inte heller har Barowiak vare sig prövats eller dömts för den typen av brott som beskrivits.

Protokollet avslutas med att konstatera att Barowiak saknar arbete, bostad, redligt förvärvade medel, underlåter att försörja sig på ärligt vis, åsidosatt sin anmälningsskyldighet enligt lösdrivarlagen samt att han lever på ett sådant sätt att han utsätter samhället för synnerliga faror för allmän ordning, säkerhet och ”särskildt sedlighet”.⁶³

---

⁶² Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277a.

⁶³ *Ibid.*, bilaga 1277a.

Här behöver noteras att det framgår mycket tydligt av förhørsprotokollet att Barowiak har fullt rimliga förklaringar till varför han har innehaft den summa pengar han gjort. Enligt honom är de till stor del intjänade lagligt via arbete i Berlin. Han hävdar även att beskrivningen av vad han skulle ha sysslat med i Stockholm är oriktig, brott han inte dömts för. För den detektiva polisen att i detta läge, utan rättslig prövning konstatera att Barowiak saknar redligt förvärvade medel, underlåter att försörja sig på ärligt vis samt att han lever på ett sätt som utsätter samhället för synnerliga faror för särskilt sedlighet är extremt anmärkningsvärt. Måhända var inte hans pengar ärligt intjänade, måhända har Barowiak ägnat sig åt utpressning i Stockholm, måhända är det lögnare att han ska ha försörjt sig på ärligt vis. Så länge som Barowiak är odömd borde dessa antagande dock inte läggas till grund för häktning enligt lösdrivarlagen.

Polismästare Gustaf Rudolf Hårleman konstaterade i domen daterad den 22 december 1909 att protokollet från den detektiva polisen och ett präst- och läkarbetyg inkommit samt att myndigheten kunnat konstatera att Barowiak verkligen är den han utger sig för att vara. Hårleman frågade sedan Barowiak om han anser att uppgifterna han uppgett i förhöret hos den detektiva polisen stämmer, vilket Barowiak intygade. Baserat på detta, utan varken vittnessagor, ifrågasättanden eller någon form av diskussion kring vad som framkommit i förhørsprotokollet dömdes Barowiak till två års tvångsarbete i enlighet med lösdrivarlagens fjärde paragraf. Paragrafen i fråga stadgar att en person som de senaste två åren varit dömd för lösdriveri utan föregående varning kan dömas till tvångsarbete i enlighet med den tredje paragrafen som i sin tur stadgar att personen kan dömas till maximalt tre års tvångsarbete. Noteras bör att personen fortfarande måste uppfylla kraven för lösdriveri i första paragrafen.⁶⁴

Advokaten Vilhelm Hellberg som valde att företräda Barowiak begärde den 12 december 1910 resning i Barowiaks fall hos kungl. maj:t, han skickade

---

⁶⁴ Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, nr. 1277.

även in en skrivelse till Justitieombudsmannen. Den 17 december 1910 publicerade tidningen Norrskensflamman en insändare skriven av Hellberg där han beskriver Barowiak som ett offer som inte bara utnyttjats sexuellt av äldre män utan även råkat ut för förvänd rättsskipning. Hellberg hävdar att ett dokument ska ha fogats till protokollet i samtliga fall där Barowiak dömts för lösdriveri och att detta dokument ska ha varit en ”objektiv skildring” av homosexualitetens framfart i samhället. I detta dokument beskrivs homosexuella som ”vällustingar” och ”skojare” och dokumentet ska enligt Hellberg ha lagts till grund för unga homosexuella mäns brottslighet. Jag har i mina undersökningar inte kunnat hitta något sådant dokument, det finns i varje fall inte som en bifogad handling till det bevarade protokollet. Att ett sådant dokument skulle kunna ha kommit bort är dock inte helt orimligt med tanke på dokumentets natur. I juni 1911 lämnades Barowiaks begäran om resning via Hellberg utan avseende. Skrivningen till Justitieombudsmannen har inte kunnat spåras och något omnämnande av den finns inte i Justitieombudsmannens ämbetsberättelser mellan år 1910 och 1925.⁶⁵

Karl Otto Vilhelm Hellberg var en advokat som främst verkade i Stockholm. Han har även tjänstgjort i Stockholms rådhus och vid Skellefteå häradsrätt. Hellberg figurerade mycket i pressen under åren 1907 – 1909 då han företrädde både svenska typografförbundet och svenska landsorganisationen i samband med rättegångar och skadeståndstalan relaterade till storstrejken. Hellberg medverkade till att utarbeta några av Socialdemokraternas motioner och var försvarsadvokat i några väldigt uppseendeväckande mål, exempelvis Hammarbymålet.⁶⁶

Polismästare Hårleman som dömde Barowiak enligt Lösdriverilagen utnämndes till polismästare i Malmö den 21 december 1904. Innan han

---

⁶⁵ *En resningsbegäran och en anmälan till J.O.* Aftonbladet. 1910-12-14; *Ett upprörande fall av förvärd rättsskipning.* Norrskensflamman. 1910-12-17; Svenska Dagbladet. 1911-06-11, 5; Stockholmstidningen. 1911-06-12, 7.

⁶⁶ Erik Thyselius. *Vem är det? Svensk biografisk handbok.* Stockholm: Nordstedt, 1920, 160.

tillträdde denna tjänst var han rådmann och polismästare i Eskilstuna, utanför Stockholm. 1916 beordrades Hårleman att tjänstgöra som inspektör för övervakning av gränstrafiken i Tornedalen innan han 1918 utnämndes till polismästare i Stockholm. Som polismästare där beväpnade han tillsammans med Bror Munck den Munckska kåren med bland annat 40 kulsprutepistoler och 300 pistoler och delade ut 1300 vapenlicenser till kårens medlemmar. 500 – 600 vapen smugglades illegalt in från Tyskland. Kåren bestod av 2000 frivilliga samhällsmedborgare som skulle stå till polisens förfogande om behov uppstod för att bekämpa ”samhällets inre fiender”, alltså kommunisterna. Hårleman frikändes av Hovrätten från samtliga brott som han stod anklagad för i samband med detta.⁶⁷

4.1.4 På brottets bana

Den 30 september 1913 dömdes Barowiak efter att ha suttit häktad en tid till 2 år och 6 månaders straffarbete för första resans rån efter att ha tagit två pengahållare från en person i hans sällskap. Han släpptes sedan den 13 augusti 1916, vilket innebär att han avtjänade nästan 2 år och 11 månaders straffarbete. Enligt fängvårdsstyrelsen meddelades domen den 10 februari 2014 och Barowiak ska då genast ha påbörjat att avtjäna sitt straff. Detta stämmer dock inte, vilket får detta arbetes författare att undra varför en myndighet skulle skriva datumet för dom 4,5 månader senare än den faktiskt meddelades och senare än den dömde de facto började avtjäna sitt straff.⁶⁸

Efter Barowiaks frigivning verkar han otvivelaktigt ha valt en kriminell(are) bana i livet. Då samtliga arkiv, exempelvis Riksarkivet och Stockholms stadsarkiv, är stängda på grund av rådande pandemi i samhället år 2020 när detta arbete skrivs och väntetiden för att få ut begärda dokument idag långt överskrider tiden för detta examensarbete kan detta arbete omöjligt redogöra

---

⁶⁷ Hansen. Malmö polis 1874 ¼ 1949: en minnesskrift vid 75-årsjubileet, 50, 52; Kent Zetterberg. *Bror O C Munck*. Svenskt biografiskt lexikon; Nationalencyklopedin, *Munckska kåren*.

⁶⁸ *Dömd rånare*. Dagens Nyheter. 1913-10-01; *Dömd för rån*. Aftonbladet. 1913-10-01, 8; Riksarkivet. Fängvårdsstyrelsens arkiv. *Inkomna uppgifter rörande frigivna straffarbetsfångar*, SE/RA/420080/01/E II ea/40 (1916), bild-id: B0000972_00096, sida 7325.

för samtliga kontakter som Barowiak haft med myndigheter under resterande del av sitt liv. Vad som dock kan konstateras är att dessa kontakter var många, här nedan följer en kort redogörelse för några av dem. I januari 1922 dömdes Barowiak till böter för brännvinsförsäljning, den 06 maj samma år anhölls han för att ha fortsatt sälja brännvin.⁶⁹

Den 15 augusti 1923 dömdes Barowiak mot sitt nekande till 7 månaders straffarbete för bedrägeri. Han ska tillsammans med en annan man ha lurat en kvinna på pengar genom att utge sig för att vara polis.⁷⁰

Den 21 oktober 1925 anhölls Barowiak efter att ha försökt tvinga med sig två yngre kvinnor till polisstationen genom att utge sig för att vara polis. En Åskådare ska ha anat oråd och tvingade istället med Barowiak till polisstationen där han anhölls och framtogs sin stulna polisbricka.⁷¹

Den 16 november 1936 avled Barowiak 47 år gammal av en hjärnblödning.⁷²

4.2 Den homosexuella ligan

År 1911 lyckades Malmö utskilja sig genom att, i jämförelse med övriga Sverige, tidigt intressera sig för ett nätverk av homosexuella män. Även i Göteborg och Stockholm fanns kända tillhåll för MSM men enbart i Malmö valde polisen att gå till botten med verksamheten och driva den till rättegång.⁷³

Det som hänt var att karamellförsäljande kvinnor utsatts för sedlighetssårande handlingar vid stationen i Malmö. Någon hade borrat

---

⁶⁹ *Avslöjad brännvinslangar och spritgrossör*. Dagens Nyheter. 1922-05-07, 4.

⁷⁰ *En kärlekssaga som slutade hos polisen*. Dagens Nyheter. 1923-08-02, 10;

Spritens hjälpte äktenskapsbedragaren. Reformatorn. 1923-08-09, 252;

Äktenskapssvindlarna dömda. Aftonbladet – Stockholmsupplagan. 1923-08-16, framsida.

⁷¹ *En falsk polis på Drottninggatan*. Aftonbladet. 1925-10-22, 2.

⁷² Statistiska Centralbyrån. *Utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböcker 1860-1949*, SE/RA/420401/01/H 1 AA/2880 (1936), bild-id: A0032719_00334.

⁷³ Martinsdotter (red.). *Med Malmö i minnet – Malmö stadsarkiv 100 år*, 169.

runda hål i väggen mellan toalettbasen och hade satt in sitt kön där när kvinnorna utnyttjade toaletterna.

En man i 40-års åldern hade setts stryka omkring och snart kunde konduktören Johan Westerberg gripas. Först trodde polisen att detta handlade om en blottare men Westerberg erkänner snart att han brukade onanera med andra män. Han ger polisen namnen på ytterligare 9 personer av olika samhällsklasser som samtliga åtalas.⁷⁴

Malmös homosexuella liga är det första stora rättsfallet i Sveriges historia där MSM åtalas för gärningen. Detta blev självklart förödande för männens liv och pressen skrev flitigt om denna ”homosexuella liga”.⁷⁵

---

⁷⁴ Malmö Stadsarkiv. *Rådhusrätten i Malmös arkiv*. SE/MSA/00811/A/A 1/A 1 D/A 1 DA/69 (1911-03-03), nr. 52; Malmö Stadsarkiv. *Rådhusrätten i Malmös arkiv*. SE/MSA/00811/A/A 1/A 1 D/A 1 DA/69 (1911-03-03), bil. nr. 52a, 1, 3, 4; Martinsdotter (red.). *Med Malmö i minnet – Malmö stadsarkiv 100 år*, 170 & 171.

⁷⁵ Martinsdotter (red.). *Med Malmö i minnet – Malmö stadsarkiv 100 år*, 167; *Sedlighetsförbrytelse i Malmö*. Dagens Nyheter. 1911-02-23,8; *Ännu ett sedlighetsbrott i Malmö*. Göteborgs Aftonblad. 0911-02-24, 3; *Den homosexuella ligan i Malmö dömd*. Norrskensflamman. 1911-03-07.

5 Hur tillämpades lösdrivarlagen?

Jag har som en del av detta arbete gått igenom detektiva polisens protokoll över förhör med lösdrivare år 1909 i Malmö för att i första hand ta reda på hur många gånger män varnades eller dömdes för lösdriveri samt om det via dessa protokoll går att utröna om fler personer än Barowiak (se 4.1) har omnämnts som homosexuella.

År 1909 blev män varnade eller dömda för lösdriveri 105 gånger i Malmö poliskammare. Av dessa har endast 1 person (Barowiak) omnämnts som homosexuell. Jag kan alltså inte se någon korrelation mellan användandet av lösdrivarlagen i Malmö år 1909 och mäns påstådda, misstänkta eller kända homosexualitet.⁷⁶

Adolf Hedin som satt i riksdagens andra kammare hävdade år 1892 att lösdriverilagen var en klasslag som användes godtyckligt och förstört människors liv. Han tar bland annat upp ett exempel på en man som dömts för lösdriveri och som straff tvingats till militärtjänstgöring.⁷⁷

Justitieombudsmannen skriver i ämbetsberättelsen från 1911 om att han anser att lagen bör ändras då den lämnar alldeles för mycket rum för godtyckligt använda.⁷⁸

Innan lagen kom tillstånd uttala lagutskottet att lagen endast skulle vara en preventivåtgärd och inte ett straff, de ville därför lägga till en paragraf som skulle ge den dömda möjlighet att genast frigivas om dennes ekonomiska

---

⁷⁶ Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12 (1909).

⁷⁷ MAK 1892:145, 324 - 327.

⁷⁸ *Justitieombudsmannens ämbetsberättelse*. Stockholm, Ivar Haeggströms boktryckeri AB, 1911, 195 – 199.

situation förändrades. Denna ändring kom inte till stånd, vilket definitivt gjort att tillämpningen av lagen haft en effekt av straff snarare än något annat.⁷⁹

---

⁷⁹ Lagutskottets utlåtande N:o 21, 1885, 2.

6 Analys

Syftet med detta arbete har varit att undersöka om lösdrivarlagen använts för att kunna straffa homosexuella män i det malmöitiska samhället som inte kunnat straffas på annat sätt, eller åtminstone inte lika problemfritt. Att undersöka vilka strömningar, samtida händelser och sociala eller politiska fenomen som eventuellt påverkat polismyndighetens tillämpning av lagen samt att försöka få en inblick i homosexuella mäns vardag i Malmö under slutet på 1800-talet och början av 1900-talet.

Arbetet har även tittat på Lösdriverilagens bakgrund för att förstå varför denna lag fanns och vad dess syfte var.

Inledningsvis kan sägas att jag anser det vara extremt uppenbart att lösdrivarlagen som skulle vara en hjälplagstiftning och en preventiv lag till fullo använts som en strafflag, dock utan de säkerheter som normalt kommer med strafflagstiftningar. Här har poliskommisarier kunnat vara både åklagare och domare och väldigt godtyckligt haft möjlighet att låsa in personer på tvångsinrättningar.

Hur godtyckligt denna lag faktiskt använts blir tydligt i Barowiaks fall. Gång på gång varnades och dömdes han för Lösdriveri trots att han både haft pengar att försörja sig med, arbete och bostad vid olika tillfällen. En polismästare i Malmö som sedan skulle vara drivande i skapandet av ett fascistiskt medborgargarde, som stolt poserar framför den nazistiska flaggan på porträttbilder dömde en ung man som inte saknade medel till sitt uppehälle till tvångsarbete i två år samt fråntog honom hans pengar. Detta trots att den unge mannen uppgivit hos vilka arbetsgivare han intjänat pengarna och under vilka perioder.

Denne unge man, Barowiak har gång på gång skaffat arbete, trots att han nästan förföljts med lösdrivarlagen. Men domen i Malmö år 1909 verkar ha

varit vändpunkten, efter detta verkar Barowiak ha gett upp. Han har slagit in på en kraftigt kriminell bana, i alla fall om man ska tro alla tidningsskriverier om honom. I polisförhöret omnämndes han som ”pederast” och ”yrkesbög”, brott som han varken åtalats eller dömts för lades honom till last. Fångvårdens anteckningar på när han dömts och börjat avtjäna sitt straff är inkorrekt, Barowiak har tvingats avtjäna flera månader mer – men på pappret ser det korrekt ut.

Förföljdes Barowiak för att han var homosexuell? Tidslinjen verkar i alla fall starkt tala för att Lösdriverilagen användes för att förfölja honom. I hans fall användes den fruktansvärt rättsosäkert, rättsvidrigt och godtyckligt. Frågan är om Barowiaks livsöde var ett undantag? Jag har inte i min, på grund av Covid-19 något begränsade undersökningar, funnit fog för att Lösdriverilagen systematiskt användes för att trakassera och förfölja homosexuella män. Jag är dock inte säker på att det jag inte kunnat hitta tvunget utesluter en sådan tillämpning.

En annan viktig tanke gällande lösdrivarlagen är att den under inte kunde användas gentemot alla i samhället. En person som tillhör samhällets övre skikt kunde omöjligt dömas för lösdriveri då denne alltid hade haft medel till sitt uppehälle. I praktiken var alltså lösdrivarlagen en klasslag som användes mot samhällets fattigaste och mest utsatta medborgare. Såvida självklart inte poliserna hanterade pengarna som i Barowiaks fall, jag misstänker dock att detta hade lett till omskrivningar i pressen som den skandal det faktiskt var.

7 Slutsats

Jag har i detta arbete inte kunnat finnas bevis för att lösdrivarlagen användes som ett redskap för att systematiskt trakassera homosexuella män i Malmö. Däremot är det tydligt att lägen använts generellt rättsosäkert och för att trakassera vissa män i Malmö.

Det är tydligt att olika strömningar i samhället påverkat rättstillämpningen i Malmö gällande homosexuella män. Den stora sedlighetsskandalen och dess omskrivningar har alldeles säkert påverkat den malmöitiska polisen som 1911 var den första polisen i Sverige att lagföra flera homosexuella män i samma ärende. Jag är även övertygad om att fascistiska strömningar generellt i samhället och speciellt hos vissa personer inom polisväsendet påverkat hur lagar tillämpats.

Käll- och litteraturförteckning

Lagar och författningar

1608 års lag

1734 års lag

1809 års regeringsform.

1812 års tryckfrihetsförordning.

Kongl. Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer af 29 Maj 1846.

1864 års strafflag

SFS 1885:27

Offentligt tryck

Justitieombudsmannens ämbetsberättelse. Stockholm, Ivar Haeggströms boktryckeri AB, 1911.

Lagutskottets utlåtande N:o 21, 1885.

SOU 1849:4. Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m.m.

SOU 1929:9. Förslag till lag om lösdrivares behandling.

Litteratur

Bjurling, Oscar (red.). *Malmö stads historia D. 4 1870 – 1914*. Malmö: Malmö stad, 1985.

Göransson, Roger och Larsson, Göran (red.). *Malmö 1914 – en stad inför språnget till det moderna*. Malmö: Institutet för studier i Malmös historia och Malmö stad och Mezzo Media AB, 2013.

Hansen, Richard. *Malmö polis 1874 ¼ 1949: en minnesskrift vid 75-årsjubileet*. Malmö: Allhem, 1949.

Hansson, Staffan. *Den skapande människan – Om människan och tekniken under 5000 år*. Lund: Studentlitteratur, 2002.

Häthén, Christian. *Stat och straff*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur, 2017.

Inger, Göran. *Svensk rättshistoria*. Upplaga 5. Malmö: Liber, 2011.

Ishay, Micheline. *The history of human rights – From ancient times to the globalization era*. London: University of Californian press, 2008.

Markusson Winkvist, Hanna och Norrheim, Svante och Rydström, Jens. *Undantagsmänniskor – En svensk HBTQ-historia med utblickar i världen*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2015.

Martinsdotter, Kerstin (red.). *Med Malmö i minnet – Malmö stadsarkiv 100 år*. Malmö: Malmö stadsarkiv, 2003.

Modéer, Kjell Åke. *Historiska rättskällor i konflikt – En introduktion i rättshistoria*. Stockholm: Kjell Å Modéer & Santérus Förlag, 2010.

Modéer, Kjell Åke. *Juristernas nära förflutna – Rättskulturer i förändring*. Stockholm: Kjell Å Modéer & Santérus Förlag, 2009.

Montgomery, Arthur. *Industrialismens genombrott i Sverige*. Upplaga 2. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1966.

Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.). *Juridisk metodlära*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2019.

Olofsson, Jonas. *Arbetslöshetsfrågan i historisk belysning – En diskussion om arbetslöshet och social politik i Sverige 1830 – 1920*. Lund: Lund University Press, 1996.

Statistiska centralbyrån. *Historisk statistik för Sverige Del 1. Befolkning. 1720 – 1967*. Upplaga 2. Stockholm: AB Allmänna Förlaget, 1969.

Thyselius, Erik. *Vem är det? Svensk biografisk handbok*. Stockholm: Nordstedt, 1920.

Trolle Önnefors, Elsa. *Luffare, tiggare, glädjeflickor och nasare. Om lösdrivarelagstiftningen i Sverige från medeltiden till folkhemmet. Från Schlyters lustgård: rättshistoriska uppsatser*. Lund: Corpus Iuris 2001.

Wikner, pontus. *Psykologiska självbekännelser*. Stockholm: Askild & Kärnekull, 1971.

Otryckta källor

Fångvårdsstyrelsen, *Inkomna uppgifter rörande frigivna straffarbetsfångar*, SE/RA/420080/01/E II ea/40 (1916), bild-id: B0000972_00096, sida 7325.

MAK 1892:145

Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, förhørsprotokoll 1277a.

Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, bilaga 1277b.

Riksarkivet. Fångvårdsstyrelsens arkiv. *Inkomna uppgifter rörande frigivna straffarbetsfångar*, SE/RA/420080/01/E II ea/40, 1916.

Riksarkivet. Statistiska Centralbyråns arkiv. *Utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböcker 1860 - 1949*, SE/RA/420401/01/H 1 AA/942, 1989.

Stockholms stad. *Folkräkning 1900 - Hedvig Eleonora församling rote 9*, 1900.

Statistiska Centralbyrån. *Utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböcker 1860-1949*, SE/RA/420401/01/H 1 AA/2880 (1936).

Elektroniska källor

Andersson Sivula, Lina. *Sekelskiftets skandalskriverier – Påverkades lagförändret för homosexuella handlingar i Lund?*. Uppsats. Lund: 2020.

Björklund, Fanny. *Han skall såsom lösdrifvare behandlas – En analys av 1885 års lösdriverilagstiftning och dess inverkan på kvinnor*. Kandidatuppsats. Lunds universitet, 2017.

Brandt, Hillevi. *Lösdrivaren och lagen – en diskursanalys av lösdriverilagstiftningen under 1800- och 1900-talet*. Kandidatuppsats. Lunds universitet, 2015.

Dahl, Johanna. *Den late, den lösaktige och staten – En studie av manliga och kvinnliga lösdrivare i Malmö under perioden år 1903 till år 1913*. Examensarbete. Lunds universitet, 2013.

Historicalstatistics.org - Portal for Historical Statistics.

<http://historicalstatistics.org/> (Hämtad 2021-01-06).

Nationalencyklopedin, *Munckska kåren*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/munckska-kåren> (Hämtad 2021-01-06).

Svalebölle, Bert. *Den stora moralskandalen (1906)*. Gay Magz.

<https://gaymagz.dk/den-store-saedelighedsskandale-1906/> (Hämtad 2021-01-06).

Svenska Dagstidningar. Sökning ”Bulow” 1907-01-01 – 1907-10-31.

Kungliga Biblioteket. <https://tidningar.kb.se/?q=bulow&from=1907-01-01&to=1907-10-31> (Hämtad 2021-01-04).

Kent Zetterberg. *Bror O C Munck*. Svenskt biografiskt lexikon.

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/9542> (Hämtad 2021-01-06).

Tidningsartiklar

Avslöjad brännvinslangare och spritgrossör. Dagens Nyheter. 1922-05-07.

<https://tidningar.kb.se/8224221/1922-05-07/edition/11161/part/1/page/4/?q=spritgross%C3%B6r&from=1922-05-07&to=1945-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Bref från Berlin. Affären Eulenburg-Moltke-Harden. *Aftonbladet*. 1907-06-

26. <https://tidningar.kb.se/4112678/1907-0626/edition/0/part/1/page/6/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Den homosexuella ligan i Malmö dömd. *Norrskensflamman*. 1911-03-07.

<https://tidningar.kb.se/4112758/1911-03-07>

07/edition/146538/part/1/page/3/?q=homosexuella%20ligan&from=1911-03-07&to=2020-12-31&sort=asc (Hämtad 2021-01-04).

Den stora, vida världen. *Jämtlandsposten*. 1907-11-08, 12.

<https://tidningar.kb.se/2743484/1907-1108/edition/149550/part/1/page/3/?q=furst&from=1907-11-07&to=1907-1108&newspaper=J%C3%84MTLANDSPOSTEN> (Hämtad 2021-01-04).

Dom i Moltke- Harden processen. *Göteborgs Aftonblad*. 1907-10-29.

<https://tidningar.kb.se/2647969/1907-1029/edition/0/part/1/page/5/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc&page=1> (Hämtad 2021-01-04).

Döde. *Dagens Nyheter*. 1903-03-07. [https://tidningar.kb.se/8224221/1903-03-](https://tidningar.kb.se/8224221/1903-03-07/edition/0A/part/1/page/1/?q=d%C3%B6de&newspaper=DAGENS%20NYHETER&from=1903-03-07&to=2020-12-31&sort=asc)

[07/edition/0A/part/1/page/1/?q=d%C3%B6de&newspaper=DAGENS%20NYHETER&from=1903-03-07&to=2020-12-31&sort=asc](https://tidningar.kb.se/8224221/1903-03-07/edition/0A/part/1/page/1/?q=d%C3%B6de&newspaper=DAGENS%20NYHETER&from=1903-03-07&to=2020-12-31&sort=asc) (Hämtad 2021-01-04).

Dömd för rån. *Aftonbladet*. 1913-10-01.

<https://tidningar.kb.se/4112678/1913-10-01/edition/0/part/1/page/8/?q=r%C3%A5n&from=1913-10-01&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Dömd rånare. *Dagens Nyheter*. 1913-10-01.

<https://tidningar.kb.se/8224221/1913-10-01/edition/0/part/1/page/10/?q=d%C3%B6md%20r%C3%A5nare&from=1913-10-01&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

En falsk polis på Drottninggatan. *Aftonbladet*. 1925-10-22.

<https://tidningar.kb.se/4112678/1925-10-22/edition/0/part/1/page/2/?q=falsk%20polis&from=1925-10-22&to=2020-12-31&newspaper=AFTONBLADET&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

En kärlekssaga som slutade hos polisen. *Dagens Nyheter*. 1923-08-02.
<https://tidningar.kb.se/8224221/1923-08-02/edition/11161/part/1/page/10/?q=k%C3%A4rlekssaga&from=1923-08-02&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

En resningsbegäran och en anmälan till J.O. *Aftonbladet*. 1910-12-14.
<https://tidningar.kb.se/4112678/1910-12-14/edition/0/part/1/page/5/?q=resningsbeg%C3%A4ran&from=1910-12-14&to=2016-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

En rättegång öfver en död man. *Svenska Dagbladet*. 1908-07-01.
<https://tidningar.kb.se/1767385/1908-07-01/edition/11631/part/1/page/8/?q=Eulenburg&sort=asc&from=1908-0701&to=1921-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Ett upprörande fall av förvrängd rättsskipning. *Norrskensflamman*. 1910-12-17. <https://tidningar.kb.se/4112758/1910-12-17/edition/146538/part/1/page/3/?q=r%C3%A4ttsskipning&from=1910-12-14&to=2020-12-31&sort=as> (Hämtad 2021-01-04).

Eulenburg-skandalen. *Göteborgs Aftonblad*. 1908-05-09.
<https://tidningar.kb.se/2647969/1908-0509/edition/0/part/1/page/6/?q=Eulenburg&sort=asc&from=1908-0501&to=1921-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Från andra länder. Beskyllningarna mot Krupp. *Grenna Nya Tidning*. 1902-12-24. <https://tidningar.kb.se/2808211/1902-1208/edition/154938/part/1/page/3/?q=Krupp%20Capri&from=1902-0101&to=1902-12-31&sort=asc&page=3> (Hämtad 2021-01-04).

Furst Philipp av Eulenburg avliden. *Dagens Nyheter*. 1921-09-20.
<https://tidningar.kb.se/8224221/1921-09-20/edition/11161/part/1/page/10/?q=k%C3%A4rlekssaga&from=1923-08-02&to=2020-12-31&sort=asc>

0920/edition/0/part/1/page/9/?q=Eulenburg&sort=asc&from=1909-1108&to=1921-12-31&page=2 (Hämtad 2021-01-04).

Grannlanden. Sedlighetsskandalen i Köpenhamn. Engelholms tidning. 1906-11-30. <https://tidningar.kb.se/2715791/1906-11-30/edition/164400/part/1/page/3/?q=grannlanden&from=1906-11-30&to=2020-12-31&sort=asc&newspaper=ENGELHOLMS%20TIDNING> (Hämtad 2021-01-04).

Homosexualitet och straffrätt. *Dagens Nyheter*. 1907-01-26. <https://tidningar.kb.se/8224221/1907-01-26/edition/0/part/1/page/2/?q=%22homosexualitet%20och%20straffr%C3%A4tt%22&sort=> (Hämtad 2021-01-04).

Jorden rundt – Krupp på Capri. En skandal. *Östgöten, Östergötlands allmänna Nyhets- och annonsblad*. 1902-11-21. <https://tidningar.kb.se/2837220/1902-11-21/edition/158825/part/1/page/2/?q=homosexuell&from=1895-0101&to=1902-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Krupp på Capri. En skandal. *Social-demokraten*. 1902-11-17. <https://tidningar.kb.se/2092238/1902-11-17/edition/154030/part/1/page/3/?q=homosexuell&from=1895-0101&to=1902-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Krönika. Moltke-Harden processen. *Dagens Nyheter*. 1908-05-24. <https://tidningar.kb.se/8224221/1908-0524/edition/0/part/1/page/4/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc&page=4> (Hämtad 2021-01-04).

Kungörelse. *Sydsvenska Dagbladet*. 1988-02-20. <https://tidningar.kb.se/4112787/1888-02-20/edition/153665/part/1/page/1/?q=kung%C3%B6relse&newspaper=SYD>

SVENSKA%20DAGBLADET&from=1888-02-20&to=1906-12-31&sort=asc_(Hämtad 2021-01-04).

Köpman häktad för bedrägeri. Dagens Nyheter. 1922-05-07.
<https://tidningar.kb.se/8224221/1922-05-07/edition/11161/part/1/page/4/?q=k%C3%B6pman&from=1922-05-07&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Moltke mot Harden än en gång. *Stockholmstidningen*. 1909-04-21
<https://tidningar.kb.se/2812922/1909-0421/edition/12418/part/1/page/3/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc&page=4> (Hämtad 2021-01-04).

Processen Moltke – Harden. *Dagens Nyheter*. 1907-10-26.
<https://tidningar.kb.se/8224221/1907-1026/edition/0/part/1/page/3/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Sedlighetsförbrytelse i Malmö. *Dagens Nyheter*. 1911-02-23.
<https://tidningar.kb.se/8224221/1911-02-23/edition/0/part/1/page/5/?q=sedlighetsf%C3%B6rbrytelse&from=1911-02-23&to=1982-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Sedlighetsskandalen i Köpenhamn. *Arbetsbladet*, 1906-11-28.
<https://tidningar.kb.se/4112680/1906-11-28/edition/163320/part/1/page/3/?q=sedlighetsskandalen&from=1906-11-28&to=1979-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Spriten hjälpte äktenskapsbedragaren. *Reformatorn*. 1923-08-09.
<https://tidningar.kb.se/2523004/1923-08-09/edition/0/part/1/page/4/?q=spriten&from=1923-08-09&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Stockholms-tidningen. 1911-06-12. <https://tidningar.kb.se/2812922/1911-06-12/edition/12418/part/2/page/3/?q=barowiak%20malm%C3%B6&sort=asc&from=1909-01-01&to=2019-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Svenska Dagbladet. 1911-06-11. <https://tidningar.kb.se/1767385/1911-06-11/edition/11631/part/1/page/5/?q=barowiak%20malm%C3%B6&sort=asc&from=1909-01-01&to=2019-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Trolofvade. *Korrespondenten – Landskrona tidning*. 1886-08-07. <https://tidningar.kb.se/2755828/1886-08-07/edition/154670/part/1/page/1/?newspaper=KORRESPONDENTEN&from=1886-08-07&to=1906-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Utlandet. *Svenska Dagbladet*. 1908-01-04 <https://tidningar.kb.se/1767385/1908-0104/edition/11631/part/1/page/2/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc&page=4> (Hämtad 2021-01-04).

Utlandet. Ärekränkingsmålet furst von Bülow – Brandt. *Svenska Dagbladet*. 1907-11-07, 3. <https://tidningar.kb.se/1767385/1907-1107/edition/11631/part/1/page/3/?q=rikskansler&from=1907-1107&to=1907-11-07> (Hämtad 2021-01-04).

Utrikes. En skandalös process. *Bohusläns Annonsblad*. 1895-04-19. <https://tidningar.kb.se/2658049/1895-0419/edition/160530/part/1/page/3/?q=oscar%20wilde&from=1895-0101&to=1895-12-31> (Hämtad 2021-01-04).

Utrikes – Kanonkungen Krupp död. *Uppsala Nya Tidning*. 1902-11-24. <https://tidningar.kb.se/4112798/1902-1124/edition/12175/part/1/page/2/?q=Krupp%20Capri&from=1902-0101&to=1902-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Utrikes. *Tidningen Kalmar*. 1907-11-02.

<https://tidningar.kb.se/2748542/1907-1102/edition/145317/part/1/page/3/?q=moltke%20harden&from=1907-0101&to=1909-12-31&sort=asc&page=1> (Hämtad 2021-01-04).

Äktenskapssvindlarna dömda. *Aftonbladet – Stockholmsupplagan*. 1923-08-16. <https://tidningar.kb.se/4112678/1923-08-16/edition/0/part/1/page/1/?q=%C3%A4ktenskapssvindlarna> (Hämtad 2021-01-04).

Ännu ett sedlighetsbrott i Malmö. *Göteborgs Aftonblad*. 0911-02-24.

<https://tidningar.kb.se/2647969/1911-02-24/edition/0/part/1/page/3/?q=sedlighetsbrott&from=1911-02-24&to=2020-12-31&sort=asc> (Hämtad 2021-01-04).

Rättsfallsförteckning

Malmö Stadsarkiv. *Rådhusrätten i Malmös arkiv*. SE/MSA/00811/A/A 1/A
1 D/A 1 DA/69 (1911-03-03), nr. 52.

Malmö Stadsarkiv. *Rådhusrätten i Malmös arkiv*. SE/MSA/00811/A/A 1/A
1 D/A 1 DA/69 (1911-03-03), bil. nr. 52a

Malmö stadsarkiv. Kriminalpolisen Malmö. *Lösdrivareprotokoll med
register*. SE/MSA/00453/A/A 3/12, nr. 1277.